

Zespół Szkół Budowlanych
im. T. Kościuszki
36-200 Brzozów, ul. Słoneczna 6
tel. 13 43 418 51, NIP 686-12-94-578

Załącznik nr 1 do zarządzenia nr 1/04/2024
Dyrektora Zespół Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie
z dnia 15.02.2024 roku

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH

W

Zespole Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki
w Brzozowie

Podpis Dyrektora Szkoły:

DYREKTOR
.....
mgr inż. Tomasz Koczowski

ISO 27001 | ISO 22301
CERTYFIKAT

Spis treści

Informacje ogólne	4
Rozdział I	4
Definicje i podstawy prawne	4
Rozdział II	9
Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a personelem szkoły oraz zachowania niedozwolone wobec małoletnich ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małoletnich niepełnosprawnych oraz specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	9
Rozdział III	11
Zasady i procedura podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego	11
Rozdział IV	20
Procedury i osoby odpowiedzialne za składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego oraz zawiadamianie sądu opiekuńczego	20
Rozdział V	21
Procedury i osoby odpowiedzialne za wszczynanie procedury "Niebieskie Karty" oraz obowiązki szkoły w tym obszarze	21
Rozdział VI	23
Zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu szkoły do stosowania standardów, zasady przygotowania tego personelu do ich stosowania oraz sposób dokumentowania podejmowanych czynności	23
Rozdział VII	23
Zasady i sposób udostępniania rodzicom albo opiekunom prawnym lub faktycznym oraz małoletnim standardów do zaznajomienia się z nimi i ich stosowania	23
Rozdział VIII	24
Osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i udzielaniu mu wsparcia	24
Rozdział IX	24
Sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego	24
Rozdział X	25
Wymogi dotyczące bezpiecznych relacji między małoletnimi, a w szczególności zachowania niedozwolone	25
Rozdział XI	26
Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania małoletniego	26
Rozdział XII	27
Zasady korzystania z urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet	27

Rozdział XIII	28
Procedury ochrony małoletnich przed treściami szkodliwymi i zagrożeniami w sieci Internet oraz utrwalonymi w innej formie	28
Rozdział XIV	29
Rozdział XV	30
Procedura weryfikacji przyszłego personelu	30
Rozdział XVI	34
Monitoring stosowania procedur – standardy ochrony małoletnich oraz zasady ich przeglądu i aktualizacji	34
Rozdział XVII	35
Przepisy końcowe	35
Rozdział XVIII	35
Wykaz załączników	35

Informacje ogólne

Podstawową normą obowiązującą w szkole jest zasada równego traktowania, która opiera się na zapewnieniu wszystkim małoletnim dostępu do edukacji w poszanowaniu ich praw ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małoletnich niepełnosprawnych oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W związku z wejściem w życie art. 7 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1606) wprowadzono w ustawie z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1304) rozdział 4b „Standardy ochrony małoletnich”. W trosce o dobro małoletnich oraz realizując obowiązek prawny dyrektor **Zespołu Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie** zwanym w dalszej części dokumentu jako szkoła w dniu 15.02.2024 roku wprowadza standardy ochrony małoletnich mające na celu szeroko pojętą ochronę małoletnich oraz wypełnienie obowiązków prawnych. Standardy ochrony małoletnich to zbiór zasad, które stawiają ochronę małoletniego w centrum działań i wartości szkoły i tym samym pomagają tworzyć bezpieczne, wolne od przemocy i przyjazne środowisko dla małoletnich. Małoletni może zostać pokrzywdzony każdym rodzajem przestępstwa, jednak najczęściej w kontekście przestępczości na szkodę małoletnich wskazuje się na przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu, wolności seksualnej i obyczajności, przeciwko rodzinie i opiece, czci i nietykalności cielesnej oraz przestępstwa przeciwko wolności.

Rozdział I

Definicje i podstawy prawne

§ 1

1. **Małoletni** - osoba, która nie ukończyła 18 roku życia lub uzyskała pełnoletność (wyjątek stanowi kobieta, która za zezwoleniem sądu wstąpi w związek małżeński po ukończeniu 16 lat) - art.10 § 1 i 2 Kodeksu Cywilnego.
2. **Personel szkoły** –ogół osób zatrudnionych w szkole bez względu na formę zatrudnienia (umowa o pracę, umowy cywilnoprawne, wolontariat, stażyści i praktykanci).
3. **Pracownik** – osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę, umowy o dzieło, umowy zlecenia.

4. **Dyrektor** – należy przez to rozumieć Dyrektora Zespołu Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie.
5. **Szkoła**- należy przez to rozumieć Zespół Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie.
6. **Zastępca Dyrektora**- osoba zastępująca Dyrektora podczas jego nieobecności.
7. **Opiekun prawny** – to osoba, która ma za zadanie zastąpić małoletniemu rodziców, a także wypełnić wszystkie ciężące na nich obowiązki. Jest przedstawicielem ustawowym małoletniego, dlatego może dokonywać czynności prawnych w imieniu małoletniego i ma obowiązek chronić jego interesy prawne, osobiste oraz finansowe.
8. **Przemoc wobec małoletnich** - to stosowanie kar cielesnych, zadawanie cierpień psychicznych i inne formy poniżania małoletniego. To także niewywiązywanie się z opieki, które ma konsekwencje dla zdrowia fizycznego lub psychicznego małoletniego. Przemocą jest także celowe zaniechanie działań, które mogłyby zapobiec krzywdzie małoletniego.
9. **Przemoc domowa**– jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:
 - a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
 - b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
 - c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
 - d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
 - e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.
10. **Wykorzystywanie seksualne małoletniego** - to włączenie małoletniego w aktywność seksualną, której nie jest w stanie w pełni zrozumieć i udzielić na nią świadomej zgody i/lub do której z pewnością nie dojrzał rozwojowo i nie może się na nią zgodzić w ważny prawnie sposób. Z wykorzystaniem seksualnym mamy do czynienia w sytuacji, gdy taka aktywność wystąpi między dorosłym a małoletnim lub małoletnim a innym małoletnim, zwłaszcza jeżeli te osoby ze względu na wiek bądź stopień rozwoju pozostają w relacji

opieki, zależności, władzy. Celem takiej aktywności jest zaspokojenie potrzeb innej osoby. Aktywność taka może dotyczyć:

- a) namawiania lub zmuszania małoletniego do angażowania się w czynności seksualne;
- b) wykorzystywania małoletniego do prostytucji lub innych prawnie zakazanych praktyk o charakterze seksualnym;
- c) wykorzystywania małoletniego do produkcji materiałów lub przedstawień o charakterze pornograficznym.

11. **Cyberprzemoc** - nie została zdefiniowana w prawie polskim ani międzynarodowym. Nazywamy nią różne akty przemocy popełnione, nasilone lub wspomagane za pomocą systemów teleinformatycznych i telekomunikacyjnych, takich jak telefony komórkowe, Internet, media społecznościowe, gry komputerowe online i inne komunikatory.

12. **Dane osobowe** – informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji, identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej.

13. **Dyskryminacja** -(łac. discrimino – rozróżniam) oznacza traktowanie osób, które ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną znajdują się w położeniu mniej korzystnym niż inne osoby w porównywalnej sytuacji.

§ 2

1. Standardy ochrony małoletnich są dokumentem Zespołu Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie– opisującym procedury ochrony małoletnich stosowane przez szkołę w celu spełnienia wymagań wynikających z:

- 1) Ustawy o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich” – art. 7 pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1606).

- 2) Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249);
- 3) Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.);
- 4) Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1870).

§ 3

1. W szkole w pełni przestrzegane są prawa małoletnich obejmujące w szczególności:
 - a) prawną i faktyczną ochronę życia;
 - b) zaspokojenie niezbędnych potrzeb koniecznych do właściwej egzystencji fizycznej z uwzględnieniem potrzeb małoletnich niepełnosprawnych oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
 - c) wolność sumienia;
 - d) wolność myśli;
 - e) wolność wyznania;
 - f) umożliwienie rozwoju osobistego;
 - g) utrzymywanie relacji społecznych;
 - h) szacunek i uznanie ze strony innych.
2. Prawa wymienione w punkcie 1 są prawami niezbywalnymi, natomiast ich ograniczenie może wynikać wyłącznie z norm prawnych oraz orzeczeń sądów powszechnych.

§ 4

1. Personel szkoły posiada wystarczającą wiedzę pozwalającą na prawidłowe wykrywanie, rozpoznawanie oraz reagowanie na podejrzenie lub fakt krzywdzenia małoletnich lub czynników ryzyka występujących w tym obszarze. Role poszczególnych osób w szkole w obszarze przeciwdziałania krzywdzeniu małoletnich:
2. Personel szkoły posiada obowiązek reagowania na przypadki, w których istnieje uzasadnione podejrzenie faktu krzywdzenia małoletniego.
 - 1) Role personelu:

- a) personel szkoły - podczas wykonywanej pracy może zaobserwować fizyczne ślady krzywdzenia na ciele małoletniego. Szczególną uwagę należy zwrócić na sytuację, w których małoletni nosi na ciele ślady pobicia, wykazuje oznaki bólu podczas aktywności fizycznej oraz wykazuje dużą niechęć do przebijania się;
- b) pedagog szkolny, pedagog specjalny posiadają szerokie możliwości w zakresie pomocy skrzywdzonym małoletnim. Mogą zbierać informacje na temat małoletniego oraz prowadzić działania zmierzające do pomocy małoletniemu wewnątrz szkoły. Także za wiedzą dyrektora szkoły mogą współpracować z pracownikiem socjalnym, kuratorem sądowym oraz dzielnicowym. Ponadto pedagog szkolny i pedagog specjalny w celu właściwego zdiagnozowania małoletniego zbierają o nim informacje, poddają starannej analizie czynniki ryzyka świadczące o stosowaniu przemocy wobec małoletniego lub całkowicie ją wykluczające na podstawie zebranych danych od:
- personelu szkoły;
 - małoletniego;
 - rodziców/opiekunów prawnych małoletniego;
- c) nauczyciele i wychowawcy - obserwują małoletnich także pod kątem skutków ich krzywdzenia oraz zwracają szczególną uwagę na relacje rodzic - małoletni, która ma miejsce na terenie szkoły. Kontaktują się z pedagogiem przekazując mu informacje o swoich wnioskach i obserwacjach małoletniego i jego rodziców/opiekunów prawnych. Wychowawca udziela małoletniemu wsparcia na każdym etapie;
- d) obszar dokumentacyjny – dokumentacja szkolna wraz z zawartymi w niej informacjami dotyczącymi absencji małoletniego, zachowania w szkole oraz postępów w nauce;
- e) na wypadek zdarzenia, w którym osobą krzywdzącą jest osoba wchodząca w skład personelu szkoły należy sporządzić notatkę służbową dokumentującą okoliczności zdarzenia oraz przekazać ją niezwłocznie dyrektorowi szkoły.
- 2) Dyrektor szkoły reprezentuje szkołę na zewnątrz w sprawach związanych z ochroną małoletnich. Zatwierdza i podpisuje dokumentację służbową w tym obszarze oraz w sposób oficjalny występuje do ośrodka pomocy społecznej, sądu rodzinnego oraz prokuratury w związku z zagrożeniem krzywdzenia małoletniego. Jest uprawniony do złożenia zażalenia na postanowienia prokuratury o odmowie wszczęcia śledztwa w zakresie podejrzenia stosowania przemocy wobec małoletniego. Podpisuje

porozumienia z innymi instytucjami w kwestii współpracy interdyscyplinarnej. W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa, Dyrektor szkoły zobowiązany jest do udzielenia skrzywdzonemu małoletniemu pomocy psychologicznej i prawnej, która ma służyć poprawie jego sytuacji oraz osób mu najbliższych, polegającej w szczególności na następujących działaniach:

- a) poinformowaniu o sytuacji osoby odpowiedzialnej za standardy ochrony małoletnich w szkole, wychowawcy klasy, do której uczęszcza pokrzywdzony uczeń/małoletni, psychologa oraz rodziców/opiekunów prawnych małoletniego;
- b) Dyrektor szkoły może każdorazowo powołać zespół interwencyjny;
- c) równocześnie zapewnione jest pozostałym małoletnim oraz personelowi szkoły bezpieczeństwo w obszarze psychicznym i fizycznym.
- 3) W momencie zdiagnozowania czynników ryzyka personel szkoły podejmuje z rodzicami/opiekunami czynności zgodne z przyjętymi procedurami, przekazując niezbędną wiedzę na temat bieżącej oferty wsparcia.
- 4) Personel szkoły podejmuje działania mające na celu zmotywowanie rodziców/opiekunów prawnych do szukania dla siebie pomocy oraz wsparcia.
- 5) Personel szkoły w sposób bieżący monitoruje sytuację i stan małoletniego.
- 6) Personel szkoły posiada wystarczającą wiedzę, stosuje oraz egzekwuje zasady bezpiecznych relacji małoletni - małoletni, personel - małoletni, które zostały ustalone w szkole.

Rozdział II

Zasady zapewniające bezpieczne relacje między małoletnim a personelem szkoły oraz zachowania niedozwolone wobec małoletnich ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małoletnich niepełnosprawnych oraz specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

§ 5

1. W ramach przyjętych standardów ochrony małoletnich określone zostają bezpieczne relacje między małoletnim a personelem szkoły, ze szczególnym uwzględnieniem zachowań niedozwolonych wobec małoletnich.
2. Pełna ochrona prawna przed każdą formą przemocy i wykorzystania przysługuje wszystkim osobom, które są związane ze szkołą, ze szczególnym uwzględnieniem małoletnich.

3. W związku z przyjętą procedurą personel zobowiązany jest zgłaszać wszelkie zachowania zagrażające małoletnim do dyrektora szkoły.
4. W szkole zabronione jest:
 - a) stosowanie kar cielesnych w stosunku do małoletnich,
 - b) stosowanie kar, które wyczerpywałyby znamiona przemocy psychicznej, tj: upokarzanie małoletniego, poniżanie, ośmieszanie, brak uwagi, brak właściwego wsparcia, stawianie oczekiwań i wymagań wobec małoletniego, którym nie jest on w stanie sprostać ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małoletnich niepełnosprawnych oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
 - c) szykanowanie małoletnich
 - d) znęcanie się w obszarze psychicznym i fizycznym niezależnie od identyfikacji źródła tych zdarzeń.
5. Małoletnim przysługuje prawo do prywatności. Zachowania naruszające to prawo są zabronione.
6. Małoletni podlegają pełnej ochronie w toaletach, szatniach oraz przebieralniach. Zabronione jest nagrywanie oraz fotografowanie małoletnich we wskazanych miejscach.
7. Prowadzenie korespondencji mailowej z małoletnimi na ich prywatne adresy e-mail jest zabronione. Dopuszczalną formą kontaktu jest korespondencja za pośrednictwem dziennika elektronicznego.
8. Zabronione jest prowadzenie przez personel szkoły korespondencji z prywatnych adresów email z małoletnimi oraz komunikacji z małoletnimi za pomocą profili w mediach społecznościowych. Niedopuszczalne jest prowadzenie korespondencji za pomocą komunikatorów internetowych, które nie są autoryzowane przez szkołę.
9. Respektowanie zasad dotyczących zakazów musi być w pełni przestrzegane i nadzorowane przez wszystkie osoby, które podlegają tym zasadom.
10. Siły fizycznej można użyć wyłącznie w ramach obrony koniecznej w sytuacjach dozwolonych prawem, w celu powstrzymania agresji, która zagraża życiu i zdrowiu oraz bezpieczeństwu małoletniego lub innych małoletnich. Reakcja fizyczna powinna być dostosowana do stopnia agresywnego zachowania małoletniego.
11. Dyrektor szkoły ma obowiązek stanowczo reagować na różnego rodzaju przejawy dyskryminacji oraz mowę nienawiści.

12. Wychowawcy poszczególnych klas oraz nauczyciele są zobowiązani do przeciwdziałania naruszeniu zasady równego traktowania w obszarze aktywnego udziału małoletnich w wydarzeniach organizowanych przez szkołę takich jak zajęcia kulturalne, zajęcia dodatkowe oraz wycieczki.
13. Personel szkoły przestrzega zasad równego traktowania małoletnich, także wobec tych którzy sprawiają duże trudności wychowawcze.
14. W obszarach zadaniowych prowadzący zajęcia rozwija aktywność małoletniego i nie hamuje jego aktywności poprzez: poniżanie, obojętność, krytykowanie itp.
15. Personel szkoły pomaga małoletnim w tzw. czynnościach samoobsługowych i jest to uzależnione od uzgodnień z rodzicami oraz potrzeb małoletniego ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb małoletnich niepełnosprawnych oraz ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
16. W przypadku wykonywanie czynności higienicznych lub pielęgnacyjnych najlepiej aby osoba realizująca to zadanie była tej samej płci co małoletni (np. przy małoletnich z niepełnosprawnościami).
17. W przypadku bezpośredniego kontaktu personelu z małoletnim należy przestrzegać poszanowania jego intymności.

Rozdział III

Zasady i procedura podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

§ 6

Personel szkoły, a w szczególności nauczyciele i wychowawcy zobowiązani są do bezwzględnego zgłaszania pedagogowi szkolnemu celem podjęcia odpowiednich działań, zaobserwowanych i **często powtarzających** się zachowań u małoletnich takich jak między innymi:

- a) małoletni nie nawiązuje kontaktu z rówieśnikami, izoluje się od innych uczniów, sprawia wrażenie smutnego, przestraszonego, płacze lub jest nadpobudliwy, wykazuje zachowania agresywne,
- b) małoletni jest zaniedbany tj. np., nie zmienia ubrań lub jego ubrania są nieodpowiednie do warunków pogodowych, brak higieny osobistej,

- c) ciało małoletniego jest pokryte obrażeniami tj. zadrapania, siniaki, otwarte rany, utyka na dolną kończynę), przez co nie chce aktywnie uczestniczyć w lekcji wychowania fizycznego lub zajęć na basenie,
- d) małoletni bardzo często jest nieprzygotowany do lekcji,
- e) małoletni czuje strach przed powrotem do domu, unika rozmów na temat rodziny,
- f) małoletni jest nadmiernie zainteresowany treściami pornograficznymi.

§7

Procedura podejmowania interwencji w sytuacji podejrzenia krzywdzenia lub posiadania informacji o krzywdzeniu małoletniego

1. Procedura podejmowanej interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletniego przez personel Szkoły

- 1) W przypadku uzyskania informacji o krzywdzeniu małoletniego lub uzasadnionego podejrzenia krzywdzenia, osoba z personelu szkoły, która powzięła informację o krzywdzeniu małoletniego sporządza notatkę służbową opisującą okoliczności zdarzenia i przekazuje ją dyrektorowi szkoły, a w razie jego nieobecności - osobie wyznaczonej do zastępstwa;
- 2) Dyrektor szkoły weryfikuje otrzymane informacje i podejmuje odpowiednie działania zgodne z poniższymi wariantami:
 - I. gdy małoletni doświadcza przemocy psychicznej w formie m.in. krzyku, ośmieszających lub nieodpowiednich komentarzy, upokarzania, dyskryminacji, poniżania itp. przejawów przemocy należy:**
 - a) odseparować osobę podejrzaną o krzywdzenie od małoletniego i zadbać o jego bezpieczeństwo,
 - b) przeprowadzić rozmowę dyscyplinującą z osobą podejrzaną o krzywdzenie małoletniego mającą na celu ustalenie przyczyn zaistniałej sytuacji i zobowiązać do zaprzestania tego działania,
 - c) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,

- d) w przypadku braku poprawy - podjąć czynności o charakterze dyscyplinarnym i zakończyć współpracę z osobą krzywdzącą małoletniego.

II. gdy małoletni doświadcza przemocy fizycznej, w tym m. in. ciągnięcia za uszy, ciągnięcia za włosy, popychania, szturchania, klapsów itp. przejawów przemocy należy:

- a) niezwłocznie odseparować osobę podejrzaną o krzywdzenie małoletniego od małoletniego i zadbać o jego bezpieczeństwo,
- b) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,
- c) podjąć czynności o charakterze dyscyplinarnym i zakończyć współpracę z osobą krzywdzącą małoletniego.

III. gdy małoletni doświadcza przemocy z uszczerbkiem na zdrowiu i/lub zagrożeniem jego życia należy:

- a) niezwłocznie odseparować osobę podejrzaną od małoletniego i zadbać o jego bezpieczeństwo,
- b) zorganizować udzielenie pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy medycznej, lub/oraz udzielić mu pomocy psychologicznej,
- c) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,
- d) niezwłocznie powiadomić organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,
- e) podjąć czynności o charakterze dyscyplinarnym i zakończyć współpracę z osobą krzywdzącą małoletniego.

IV. gdy małoletni zostanie wykorzystany seksualnie należy:

- a) niezwłocznie odseparować osobę podejrzaną od małoletniego i zadbać o jego bezpieczeństwo,
- b) udzielić pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy psychologicznej lub/oraz zorganizować udzielenie mu pomocy medycznej,
- c) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,
- d) niezwłocznie powiadomić organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,

- e) podjąć czynności o charakterze dyscyplinarnym i zakończyć współpracę z osobą krzywdzącą małoletniego.

2. Procedura podejmowanej interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletniego przez osobę nieletnią (nie ukończyła 17 roku życia):

- 1) W przypadku uzyskania informacji o krzywdzeniu małoletniego lub uzasadnionego podejrzenia, personel szkoły sporządza notatkę służbową opisującą okoliczności zdarzenia i przekazuje ją dyrektorowi szkoły, a w razie jego nieobecności - osobie wyznaczonej do zastępstwa;
- 2) Dyrektor szkoły weryfikuje uzyskane informacje i podejmuje stosowne działania zgodne z poniższymi wariantami:

I. gdy małoletni doznaje przemocy psychicznej od osoby nieletniej w formie m.in. krzyku, ośmieszających lub nieodpowiednich komentarzy, upokarzania, dyskryminacji, poniżania i innych przejawów tej przemocy należy:

- a) niezwłocznie odseparować osobę nieletnią od małoletniego i zadbać o bezpieczeństwo pokrzywdzonego małoletniego,
- b) przeprowadzić rozmowę z małoletnimi biorącymi udział w zdarzeniu oraz jego świadkami w celu wyjaśnienia przyczyn powstania konfliktu,
- c) po wyjaśnieniu przyczyn konfliktu – ustalić sposób jego rozwiązania, a następnie monitorować wzajemne relacje pomiędzy małoletnimi będącymi stronami konfliktu;
- d) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi osoby nieletniej - sprawcy krzywdzenia,
- e) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi krzywdzonego małoletniego,
- f) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,
- g) w razie potrzeby - Dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny,
- h) opracować zindywidualizowane plany naprawcze dla pokrzywdzonego małoletniego oraz nieletniego sprawcy,

- i) w przypadku powtarzającej się i nasilającej przemocy - Dyrektor szkoły może powiadomić właściwy miejscowo sąd rodzinny.
- II. gdy małoletni doznaje przemocy fizycznej od osoby nieletniej w formie m.in. popychania, szturchania i innych przejawów tej przemocy należy:**
- a) niezwłocznie odseparować osobę nieletnią od małoletniego i zadbać o bezpieczeństwo pokrzywdzonego małoletniego,
 - b) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi nieletniego sprawcy krzywdzenia,
 - c) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,
 - d) w razie potrzeby - Dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny,
 - e) opracować zindywidualizowane plany naprawcze dla pokrzywdzonego małoletniego oraz nieletniego sprawcy,
 - f) w przypadku powtarzającej się i nasilającej przemocy - Dyrektor szkoły może powiadomić właściwy miejscowo sąd rodzinny.
- III. gdy małoletni doznaje ze strony osoby nieletniej przemocy, która skutkuje uszczerbkiem na zdrowiu i/lub zagrożeniem jego życia należy:**
- a) niezwłocznie odseparować osobę nieletnią od małoletniego i zadbać o bezpieczeństwo pokrzywdzonego małoletniego,
 - b) zorganizować udzielenie pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy medycznej lub/oraz udzielić mu pomocy psychologicznej,
 - c) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi osoby nieletniej - sprawcy krzywdzenia,
 - d) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi krzywdzonego małoletniego;
 - e) koniecznym jest sporządzenie - na zaistniałą okoliczność - notatki służbowej w pełni opisującej zdarzenie,
 - f) w razie potrzeby - dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny,
 - g) jednocześnie dyrektor szkoły powiadamia właściwy miejscowo sąd rodzinny i/lub organy ścigania.
- IV. gdy małoletni zostaje wykorzystany seksualnie należy:**

- a) niezwłocznie odseparować osobę nieletnią od małoletniego i zadbać o bezpieczeństwo pokrzywdzonego małoletniego,
- b) udzielić pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy psychologicznej lub/ oraz zorganizować udzielenie mu pomocy medycznej,
- c) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi osoby nieletniej - sprawcy krzywdzenia,
- d) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi krzywdzonego małoletniego,
- e) koniecznym jest sporządzenie - na zaistniałą okoliczność - notatki służbowej w pełni opisującej zdarzenie,
- f) w razie potrzeby - dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny;
- g) jednocześnie dyrektor szkoły powiadamia właściwy miejscowo sąd rodzinny i/lub organy ścigania.

3. Procedura podejmowanej interwencji w przypadku podejrzenia krzywdzenia małoletniego przez rodzica lub opiekuna prawnego:

I. gdy małoletni jest zaniedbany i istnieje ryzyko dysfunkcji rodziców/opiekunów prawnych należy:

- a) zadbać o bezpieczeństwo małoletniego,
- b) przeprowadzić rozmowę z rodzicem/opiekunem prawnym lub rodzicami/opiekunami prawnymi wskazując możliwość uzyskania pomocy psychologicznej oraz materialnej,
- c) udokumentować przeprowadzoną rozmowę w formie notatki służbowej.

II. gdy małoletni doświadcza przemocy psychicznej lub przemocy fizycznej należy:

- a) zadbać o bezpieczeństwo małoletniego, zainicjować działania zmierzające do odseparowania rodzica/opiekuna prawnego stosującego przemoc od małoletniego,
- b) udzielić pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy psychologicznej,
- c) przeprowadzić rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi i przekazać im informacje dotyczące konsekwencji prawnych stosowania przemocy wobec małoletniego oraz roli i obowiązków Szkoły w zakresie zawiadamiania

o podejrzeniu stosowania przemocy sądu rodzinnego i nieletnich oraz organów ścigania (policji, prokuratury),

- d) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie,
- e) w razie potrzeby - dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny.

III. gdy małoletni doświadcza przemocy, która skutkuje uszczerbkiem na zdrowiu, i/lub zagrożeniem życia należy:

- a) zadbać o bezpieczeństwo małoletniego, zainicjować działania zmierzające do odseparowania rodzica/opiekuna prawnego stosującego przemoc od małoletniego,
- b) zorganizować udzielenie pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy medycznej lub/oraz udzielić mu pomocy psychologicznej,
- c) niezwłocznie powiadomić organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,
- d) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie, które miało miejsce,
- e) w razie potrzeby - dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny;
- f) w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa wobec małoletniego - dyrektor szkoły składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury lub wnioski o wgląd w sytuację rodziny do sądu rodzinnego i nieletnich,
- g) jednocześnie - wraz z wyżej wskazanymi czynnościami – dyrektor szkoły wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”.

IV. gdy małoletni doświadcza wykorzystywania seksualnego należy:

- a) zadbać o bezpieczeństwo pokrzywdzonego małoletniego, zainicjować działania zmierzające do odseparowania rodzica/opiekuna prawnego stosującego przemoc od małoletniego,
- b) udzielić pokrzywdzonemu małoletniemu pomocy psychologicznej lub/oraz zorganizować udzielenie mu pomocy medycznej,
- c) niezwłocznie powiadomić organy ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa,

- d) sporządzić - na zaistniałą okoliczność - notatkę służbową w pełni opisującą zdarzenie, które miało miejsce,
- e) w razie potrzeby - dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny;
- f) w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa wobec małoletniego - dyrektor szkoły składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury lub wnioski o wgląd w sytuację rodziny do sądu rodzinnego i nieletnich,
- g) jednocześnie - wraz z wyżej wskazanymi czynnościami – dyrektor szkoły wszczyna procedurę „Niebieskie Karty”.

§8

Zespół interwencyjny

1. W szczególnych przypadkach dyrektor szkoły może powołać zespół interwencyjny.
2. Zespół interwencyjny i jego rola:
 - 1) Zebranie gruntownego wywiadu w obszarze sytuacji szkolnej i rodzinnej małoletniego na podstawie przeprowadzonych rozmów z małoletnim, gronem pedagogicznym, psychologiem oraz rodzicami/opiekunami prawnymi.
 - 2) Udokumentowanie zebranych informacji w postaci notatek służbowych i przedłożenie ich do zapoznania dyrektorowi szkoły. W notatce służbowej powinna być dokładnie opisana rozmowa z małoletnim, która będzie uwzględniać najważniejsze informacje, zwłaszcza określenia używane przez małoletniego. Opisane powinny być też uczucia jakie towarzyszą małoletniemu. W sporządzaniu dokumentacji w tym obszarze obowiązuje zasada pełnej rzetelności, ponieważ notatki mogą być dowodem w sądzie rodzinnym i w sprawie karnej.
 - 3) Sporządzenie planu pomocy małoletniemu, który jest adekwatny do zebranych informacji podczas wywiadu.
3. Zespół interwencyjny powołany w szkole przygotowuje plan pomocy małoletniemu, który obejmuje proces zapewnienia bezpieczeństwa małoletniego oraz opracowany projekt wsparcia uwzględniający specyfikę sytuacji.
4. Skład zespołu interwencyjnego:
 - a) pedagog szkolny

- b) pedagog specjalny,
 - c) psycholog,
 - d) wychowawca klasy małoletniego.
 - e) pracownicy posiadający wiedzę na temat sytuacji w jakiej znalazł się małoletni.
5. Zespół interwencyjny ustala z rodzicami/opiekunami prawnymi plan pomocy małoletniemu, który określa sposoby powstrzymania przemocy wobec małoletniego, przeprowadzenie konsultacji z odpowiednimi specjalistami oraz ustala szczegółowy harmonogram korzystania ze wsparcia osób i instytucji wspierających rodzinę w obliczu stosowanej przemocy wobec małoletniego.

§9

1. Plan pomocy małoletniemu:

- 1) Plan pomocy małoletniemu, który jest ofiarą przemocy ma charakter zindywidualizowany i jest przygotowywany w oparciu o konkretną sytuację. Realizowany jest przez powołany zespół interwencyjny lub przez wyznaczone osoby (wychowawca klasy, psycholog, pedagog szkolny, pedagog specjalny).
- 2) Przykładowe czynności jakie należy podjąć w tym obszarze to:
 - a) podjęcie działań mających zapewnić bezpieczeństwo małoletniemu;
 - b) w szczególnych przypadkach należy przeprowadzić rozmowę interwencyjną z rodzicem/opiekunem prawnym, która polega na bezpośredniej konfrontacji rodzica/opiekuna z dowodami jednoznacznie świadczącymi o krzywdzeniu małoletniego. Rozmowa ta przeprowadzona jest wówczas, gdy wcześniejsze próby współpracy z rodzicem/opiekunem prawnym okazały się nieskuteczne, a zebrane informacje wskazują na zagrożenie bezpieczeństwa małoletniego.
 - c) rozmowę dzielimy na następujące etapy:
 - przedstawienie faktów – informujemy rodzica/opiekuna lub sprawcę krzywdzenia małoletniego o zebranych informacjach w zakresie konkretnego zachowania rodzica/opiekuna i wskazujemy ich negatywny skutek dla małoletniego. Unikamy oskarżeń i obwiniania rodzica/opiekuna;
 - przedstawienie rodzicowi/opiekunowi oceny sytuacji z punktu widzenia szkoły. Personel przeprowadzający rozmowę nie stawia diagnozy, a jedynie

nazywa problemy i kieruje do właściwego miejsca w którym rodzic/opiekun otrzyma pomoc;

- w przypadku gdy krzywdzenie małoletniego przyjmuje poważne formy i szkoła zamierza powiadomić o tym fakcie inne instytucje (prokuraturę, sąd, policję, zespół interdyscyplinarny, ośrodek pomocy społecznej) należy poinformować o tym rodzica/opiekuna prawnego.
- d) objęcie małoletniego pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole w formie dostosowanej do jego potrzeb, w tym skierowanie do poradni specjalistycznej;
 - e) poinformowanie rodzica/opiekuna prawnego o możliwości uzyskania pomocy oferowanej przez placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego;
 - f) powiadomienie sądu rodzinnego o sytuacji małoletniego;
 - g) objęcie rodziców/opiekunów prawnych pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie porad, konsultacji, warsztatów i szkoleń;
 - h) skierowanie małoletniego do specjalistycznej placówki pomocy małoletnim, jeżeli istnieje taka potrzeba;
 - i) pomoc materialna w formie stypendium szkolnego/zasiłku szkolnego może być przyznana przez wójta/burmistrza/prezydenta miasta np. na wniosek dyrektora szkoły.

Rozdział IV

Procedury i osoby odpowiedzialne za składanie zawiadomień o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego oraz zawiadamianie sądu opiekuńczego

§10

1. W przypadku powzięcia informacji o podejrzeniu popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego dyrektor szkoły składa zawiadomienie do organów ścigania. Zawiadomienie składane jest na podstawie uzyskanych informacji oraz materiałów zebranych przez zespół interwencyjny powołany w szkole.
2. W sytuacji, gdy dyrektor szkoły ma podejrzenie co do sposobu wykonywania przez rodziców władzy rodzicielskiej, która obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad małoletnim i majątkiem małoletniego oraz

do wychowania małoletniego z poszanowaniem jego godności i praw oraz powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro małoletniego i interes społeczny ma obowiązek zawiadomienia sądu o naruszeniu przez rodziców sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej.

3. W przypadku gdy szkoła w związku z prowadzoną działalnością weszła w posiadanie informacji o popełnieniu przestępstwa w stosunku do małoletniego, jest obowiązana niezwłocznie zawiadomić o tym Prokuraturę lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

Rozdział V

Procedury i osoby odpowiedzialne za wszczynanie procedury "Niebieskie Karty" oraz obowiązki szkoły w tym obszarze

§11

1. Szkoła ma obowiązek wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty” wówczas, gdy poweźmie uzasadnione podejrzenia o stosowaniu wobec małoletniego przemocy domowej. Szkoła ma obowiązek dostrzeżenia i zgłoszenia problemu stosowania przemocy domowej wobec małoletniego. Upoważniony przez dyrektora szkoły wychowawca będący wychowawcą klasy, nauczyciel znający sytuację domową małoletniego, pedagog szkolny/pedagog specjalny, psycholog lub terapeuta wypełnia „Niebieską Kartę - A” wszczynając tym samym procedurę „Niebieskie Karty”.
2. Personel oddelegowany przez dyrektora szkoły bierze czynny udział w pracach zespołu interdyscyplinarnego, który stworzy zintegrowaną strategię pomocy oraz będzie monitorować sytuację małoletniego i rodziny.
3. Przekazanie wypełnionego formularza "Niebieska Karta - A" do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego następuje niezwłocznie, nie później niż w terminie 5 dni od dnia wszczęcia procedury.
4. Kopia wypełnionego formularza pozostaje w szkole.
5. Zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

(Dz. U. z 2023 r. poz. 1870) jeżeli osobą doznającą przemocy domowej jest małoletni, formularz "Niebieska Karta - B" przekazuje się rodzicowi, opiekunowi prawnemu lub faktycznemu, a w przypadkach, o których mowa w § 5 ust. 3 tj. jeżeli istnieje podejrzenie, że osobami stosującymi przemoc domową wobec małoletniego są rodzice, opiekunowie prawni lub faktyczni - osobie najbliższej lub pełnoletniej osobie wskazanej przez małoletniego. Obowiązki szkoły w ramach procedury „Niebieskie Karty”:

- 1) Udziela kompleksowych informacji o:
 - a) możliwościach uzyskania pomocy, w szczególności psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia, w tym o instytucjach i podmiotach świadczących specjalistyczną pomoc na rzecz osób dotkniętych przemocą domową;
 - b) możliwościach podjęcia dalszych działań mających na celu poprawę sytuacji osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową;
- 2) Niezwłocznie organizuje dostęp do pomocy medycznej, jeżeli wymaga tego stan zdrowia osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową.
- 3) Może prowadzić rozmowy z osobami, wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc domową, na temat konsekwencji stosowania przemocy domowej oraz informuje te osoby o możliwościach podjęcia leczenia lub terapii i udziale w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową.
- 4) Diagnozuje sytuację i potrzeby osoby, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą domową, w tym w szczególności osoby małoletniej.
- 5) Udziela kompleksowych informacji rodzicowi, opiekunowi prawnemu, faktycznemu lub osobie najbliższej o możliwościach pomocy psychologicznej, prawnej, socjalnej i pedagogicznej oraz wsparcia rodzinie, w tym o formach pomocy małoletnim świadczonych przez instytucje i podmioty w zakresie specjalistycznej pomocy na rzecz osób dotkniętych przemocą domową.

Rozdział VI

Zakres kompetencji osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu szkoły do stosowania standardów, zasady przygotowania tego personelu do ich stosowania oraz sposób dokumentowania podejmowanych czynności

§ 12

1. Od osoby odpowiedzialnej za przygotowanie personelu szkoły do stosowania standardów nie jest wymagana wiedza specjalistyczna, jednakże wymaga się od niej pełnej znajomości przyjętych w szkole standardów ochrony małoletnich oraz stosowania ich w praktyce, jak również systematycznego pogłębiania wiedzy z zakresu szeroko pojętej problematyki ochrony małoletnich.
2. W przypadku pielęgniarki szkolnej wymagana jest podstawowa wiedza z zakresu rozpoznawania fizycznych symptomów krzywdzenia małoletnich.
3. W przypadku psychologa, pedagoga szkolnego, pedagoga specjalnego wymagana jest podstawowa wiedza z zakresu emocjonalnych symptomów krzywdzenia.
4. Osoba wskazana w ust. 1 jest zobowiązana do zapoznania z przyjętymi standardami ochrony małoletnich personelu szkoły (w wersji pełnej) oraz nadzoru nad zapoznaniem z nimi (w wersji skróconej) małoletnich np. na przeznaczonych temu celowi zajęciach, a ponadto udostępnienia, w miejscach wskazanych w niniejszym dokumencie, treści standardów dla rodziców/opiekunów prawnych oraz małoletnich w celu umożliwienia zaznajomienia się z nimi i ich stosowania.
5. Personel jest zobowiązany zapoznać się ze standardami ochrony małoletnich i potwierdzić ten fakt własnoręcznym podpisem w Wykazie osób zapoznanych ze standardami ochrony małoletnich stanowiącym **załącznik nr 3** do niniejszego dokumentu.

Rozdział VII

Zasady i sposób udostępniania rodzicom albo opiekunom prawnym lub faktycznym oraz małoletnim standardów do zaznajomienia się z nimi i ich stosowania

§ 13

1. Szkoła udostępnia wdrożone standardy ochrony małoletnich na swojej stronie internetowej w zakładce standardy ochrony małoletnich oraz wywiesza na tablicy ogłoszeń na terenie szkoły w wersji pełnej oraz skróconej przeznaczonej dla małoletnich.
2. Pełna wersja Standardów Ochrony Małoletnich jest dostępna w gabinecie dyrektora szkoły i bibliotece szkolnej (skoroszyt szkolny).
3. Wychowawca klasy jest zobowiązany do zapoznania uczniów z przyjętymi Standardami Ochrony Małoletnich w wersji uproszczonej stanowiącej **załącznik nr 1** do niniejszych Standardów podczas godziny wychowawczej.

Rozdział VIII

Osoby odpowiedzialne za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu i udzielaniu mu wsparcia

§ 14

1. Wykaz osób odpowiedzialnych za przyjmowanie zgłoszeń o zdarzeniach zagrażających małoletniemu:
 - a) dyrektor szkoły,
 - b) zastępca dyrektora
 - c) pedagog szkolny,
 - d) pedagog specjalny,
 - e) psycholog,
 - f) wychowawcy klas,
 - g) nauczyciele.
2. Poza osobami wskazanymi w pkt 1 osobą przyjmującą zgłoszenie może być każda osoba z personelu szkoły do której małoletni zwróci się o pomoc.
3. Osoba, o której mowa w ust. 1 i 2 wypełnia Kartę zgłoszenia zdarzenia zagrażającego bezpieczeństwu małoletnich stanowiącą **załącznik nr 4** do niniejszego dokumentu oraz niezwłocznie przekazuje ją do dyrektora szkoły.

Rozdział IX

Sposób dokumentowania i zasady przechowywania ujawnionych lub zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego

§ 15

1. Zdarzenia dotyczące ujawnionych bądź zgłoszonych incydentów lub zdarzeń, które zagrażają dobru małoletniego dokumentowane są na piśmie utrwalonym w postaci papierowej lub elektronicznej. Pisma utrwalone w postaci papierowej autor opatruje podpisem własnoręcznym. W ramach prowadzonych czynności sporządza się:
 - a) notatki służbowe;
 - b) raporty;
 - c) karta zgłoszenia zdarzenia zagrażającego bezpieczeństwu małoletnich.
2. Dokumentacja z zakresu ujawnionych i zgłoszonych incydentów lub zdarzeń zagrażających dobru małoletniego przechowywana jest przez pedagoga szkolnego w pomieszczeniu biurowym.

Rozdział X

Wymogi dotyczące bezpiecznych relacji między małoletnimi, a w szczególności zachowania niedozwolone

§ 16

1. Zachowania niedozwolone w relacjach pomiędzy małoletnimi obejmują zjawiska, mające na celu spowodowanie bólu i cierpienia zarówno fizycznego, jak i psychicznego u drugiej osoby, m.in.:
 - 1) agresja fizyczna, która obejmuje:
 - a) bójki pomiędzy małoletnimi,
 - b) uderzanie,
 - c) kopanie,
 - d) policzkowanie,
 - e) opluwanie,
 - f) wszelkie inne działania powodujące fizyczny ból.
 - 2) agresja słowna, która obejmuje:
 - a) używanie wulgarnych słów, gestów i żartów,
 - b) czynienie obraźliwych uwag,
 - c) nawiązywanie w wypowiedziach do aktywności bądź atrakcyjności seksualnej,
 - d) wykorzystywanie wobec drugiego małoletniego przewagi fizycznej (zastraszanie, przymuszanie, groźby).
 - 3) cyberprzemoc, która obejmuje:

- a) publikowanie poniżających filmów lub zdjęć w sieci,
- b) publikowanie ośmieszających, wulgarnych komentarzy i postów,
- c) podszywanie się pod inne osoby,
- d) włamanie na czyjeś konto społecznościowe,
- e) prześladowanie, zastraszanie, nękanie za pomocą sieci Internet, telefonu, wiadomości sms itp.

Rozdział XI

Procedura postępowania w przypadku agresywnego zachowania małoletniego

§ 17

1. Personel szkoły będący bezpośrednim świadkiem agresywnego zachowania małoletniego, jest zobowiązany do realizacji następujących czynności:
 - 1) Bezzwłocznie podejmuje reakcję słowną na zaistniałą sytuację.
 - 2) Izoluje od grupy małoletniego zachowującego się agresywnie z zachowaniem bezpieczeństwa własnej osoby.
 - 3) W uzasadnionych przypadkach wzywa pomoc (pedagoga, psychologa lub innego nauczyciela).
 - 4) Udziela niezbędnej pomocy pokrzywdzonemu małoletniemu.
 - 5) Zapewnia bezpieczeństwo pozostałym małoletnim.
 - 6) W toku dalszych czynności ustala przyczyny agresji oraz przeprowadza rozmowę ze stronami konfliktu wskazując im niestosowne zachowanie.
 - 7) Informuje wychowawców o zdarzeniu.
 - 8) Wychowawca informuje rodziców/opiekunów prawnych agresywnego małoletniego o zdarzeniu, zaleca przeprowadzenie przez rodziców/opiekunów prawnych rozmowy z małoletnim obejmującej obszar agresywnego zachowania w szkole.
 - 9) Na wypadek zasadności zdyscyplinowania bardzo agresywnego małoletniego, lub przejawiającego często zachowania agresywne, dyrektor szkoły podejmuje decyzję o wezwaniu policji w celu podjęcia interwencji, która zapewni bezpieczeństwo małoletnim i personelowi szkoły.
 - 10) W przypadku braku poprawy w zachowaniu małoletniego, wychowawca kieruje pisemną prośbą o zgłoszenie się rodzica/opiekuna prawnego do szkoły. Czynność ta może być wykonana za pomocą dziennika elektronicznego lub listem poleconym. W trakcie spotkania wychowawca wykonuje następujące czynności:

- a) przeprowadza rozmowę z rodzicem/opiekunem prawnym w celu otrzymania dodatkowych informacji na temat małoletniego. W szczególności poruszane są obszary dotyczące rozwoju emocjonalnego, społecznego, intelektualnego oraz kulturalnego małoletniego;
 - b) na wniosek wychowawcy rozmowę z rodzicem/opiekunem prawnym przeprowadza psycholog, który poddaje analizie stan psychofizyczny małoletniego, definiuje przyczyny występujących zaburzeń oraz zaleca wdrożenie przez rodziców/opiekunów prawnych stosownych metod wychowawczych;
 - c) w przypadku braku zmiany zachowania małoletniego psycholog w obecności rodziców/opiekunów prawnych przeprowadzona z nim rozmowę.
2. W przypadku, gdy małoletni w dalszym ciągu stanowi realne zagrożenie dla innych lub dla siebie powołany zespół interwencyjny może złożyć wniosek do dyrektora szkoły o skierowanie wniosku do sądu rejonowego, wydziału rodzinnego i nieletnich o zastosowanie środka wychowawczego zapobiegającego demoralizacji małoletniego.

Rozdział XII

Zasady korzystania z urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet

§ 18

1. Zasady korzystania z urządzeń elektronicznych z dostępem do sieci Internet powinny być obwarowane następującymi zasadami:
 - 1) Małoletni powinien być świadomy cyfrowych zagrożeń i ryzyka wynikającego z rejestrowania swojej prywatnej aktywności w sieci przez aplikacje i algorytmy, ale także podejmowanych przez siebie działań w Internecie. Obszar ten obejmuje:
 - a) lajkowanie określonych stron,
 - b) korzystanie z aplikacji randkowych, na których może spotkać dorosłych oraz innych małoletnich,
 - c) obserwowanie określonych stron lub osób w mediach społecznościowych,
 - d) właściwe ustawienia prywatności posiadanych kont.
 - 2) Małoletni nie powinien ufać osobom poznanym za pośrednictwem Internetu.
 - 3) Małoletni nie powinien spotykać się z osobami poznanymi przez Internet.

- 4) każdej propozycji spotkania od nieznanymi osób w Internecie małoletni powinien poinformować niezwłocznie rodziców/opiekunów prawnych.
- 5) Małoletni nie powinni przekazywać swoich danych osobowych nieznanym osobom w Internecie.
- 6) Używane komunikatory internetowe powinny służyć małoletniemu jedynie do kontaktów ze znajomymi.
- 7) Małoletni powinni być świadomi z jakimi skutkami wiąże się hejt w Internecie.

Rozdział XIII

Procedury ochrony małoletnich przed treściami szkodliwymi i zagrożeniami w sieci Internet oraz utrwalonymi w innej formie

§ 19

1. W szkole wdrożony został system OSE, który automatycznie monitoruje, wykrywa i blokuje zagrożenia, związane z potencjalnym dostępem do treści nielegalnych i szkodliwych dla użytkowników sieci OSE.
2. W przypadku, gdy szkoła zapewnia małoletnim dostęp do Internetu jej obowiązkiem jest zapewnienie bezpiecznego dostępu do sieci, aby wyeliminować możliwość skrzywdzenia albo wykorzystania małoletniego.
3. Strony internetowe z pornografią oraz hazardem powinny zostać zablokowane.
4. Dostęp małoletnich do Internetu musi być również tak nadzorowany, aby oni sami nie dopuścili się czynu zabronionego za pośrednictwem sieci internetowej szkoły.
5. Małoletni korzystający w szkole z Internetu powinni podlegać procesowi edukacji, który dotyczyłby bezpiecznego korzystania z sieci.
6. Zasadnym jest aby sieć Internet udostępniona do użytkowania małoletnim posiadała zainstalowane i aktualizowane oprogramowanie:
 - 1) filtrujące treści internetowe;
 - 2) monitorujące korzystanie ze stron www;
 - 3) antywirusowe;
 - 4) antyspamowe;
 - 5) firewall.
7. Dyrektor szkoły za pośrednictwem nauczyciela informatyki przeprowadza czynności sprawdzające, które obejmują komputery z dostępem do Internetu pod kątem

niebezpiecznych treści. W przypadku potwierdzenia informacji o naruszeniu prawa lub zasad społecznych należy ustalić źródło takich treści, a informację o tym fakcie bez zbędnej zwłoki przekazać na piśmie dyrektorowi szkoły.

8. W przypadkach opisanych w ustępie nr 7, pedagog, psycholog lub inna osoba posiadająca upoważnienie dyrektora szkoły, przeprowadza rozmowę z małoletnim na temat bezpieczeństwa w Internecie. Niedopuszczalne jest ukrywanie zachowania małoletnich, które nosiłyby znamiona przestępstwa.
9. W przypadku, gdy występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa małoletniego w Internecie lub jest on wykorzystywany lub krzywdzony za pośrednictwem sieci należy podjąć bezzwłoczne działania mające na celu jego dobro.

Rozdział XIV

Ochrona danych osobowych i wizerunku małoletniego

§ 20

1. W Zespole Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie dane osobowe małoletnich są chronione na podstawie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4.05.2016, s. 1, sprost.: Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018, s. 2), Ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1781 ze zm.) oraz innych przepisów szczególnych dotyczących przetwarzania danych osobowych.
2. Dyrektor szkoły zgodnie z przyjętą Polityką ochrony danych osobowych:
 - a) Upoważnia personel szkoły do przetwarzania danych osobowych,
 - b) Odbiera od personelu szkoły oświadczenia o zachowaniu tajemnicy danych osobowych,
 - c) zapewnia personelowi szkoły dostęp do szkoleń z ochrony danych osobowych.
3. Personel szkoły przetwarza dane osobowe małoletnich na podstawie ww. przepisów prawa oraz zgodnie z zasadami opisanymi w Polityce ochrony danych osobowych.

§ 21

1. Dyrektor szkoły zapewnia ochronę wizerunku małoletniego.
2. Wizerunek małoletniego podlega ochronie na podstawie:
 - a) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. U. UE. L. z 2016 r. Nr 119, s.1 ze zm.) zwanym dalej RODO, ponieważ w zgodnie z art. 4 pkt 1 stanowi dane osobowe,
 - b) Kodeksu cywilnego (Dz.U.2023.1610),
 - c) Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U.2022.2509).
3. Szkoła powinna dysponować zgodą rodziców lub opiekunów pranych na przetwarzanie danych małoletniego w zakresie wizerunku, o której mowa w art. 7 RODO.
4. Rozpowszechnianie wizerunku małoletniego wymaga zgody rodziców lub opiekunów prawnych - zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t. j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2509).
5. Zgoda na rozpowszechnianie wizerunku małoletniego, o której mowa w ust. 4 nie jest wymagana w sytuacji, w której wystąpią okoliczności, o których mowa w art. 81 ust. 2 pkt 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tj. „Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza”.
6. Zgoda na rozpowszechnianie wizerunku powinna określać gdzie wizerunek małoletniego będzie publikowany (np.na stronie internetowej szkoły, w mediach społecznościowych szkoły, w gablocie ściennej, w materiałach prasowych).
7. Dyrektor szkoły przed każdą uroczystością z udziałem osób z zewnątrz, w tym rodziców/ opiekunów prawnych informuję, iż wykonane zdjęcia lub filmiki z udziałem innych małoletnich nie mogą być publikowane przez rodziców/opiekunów prawnych na prywatnych portalach społecznościowych, chyba że rodzice/opiekunowie prawni małoletnich wyrażą na to zgodę.

Rozdział XV

Procedura weryfikacji przyszłego personelu

§ 22

- 1. Obowiązek przedłożenia informacji - zaświadczenia z Krajowego Rejestru Karnego**

- 1) Dyrektor, na podstawie art. 21 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochrony małoletnich (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1304 ze zm.) - przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi – odbiera od ww. osoby informację - zaświadczenie z **Krajowego Rejestru Karnego** w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172 oraz z 2022 r. poz. 2600), lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego; osoba mająca wykonywać ww. zadania jest zobowiązana do przedłożenia przyszłemu pracodawcy ww. informacji z Krajowego Rejestru Karnego;
- 2) osoba, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności, o której mowa w pkt. 1, posiadająca obywatelstwo innego państwa niż Rzeczpospolita Polska, ponadto przedkłada pracodawcy informację z rejestru karnego państwa obywatelstwa uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi;
- 3) osoba, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności, o której mowa w pkt. 1, składa pracodawcy oświadczenie o państwie lub państwach, w których zamieszkiwała w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa, oraz jednocześnie przedkłada informację z rejestrów karnych tych państw uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi bądź informację z rejestru karnego, jeżeli prawo tego państwa nie przewiduje wydawania informacji dla ww. celów;
- 4) w przypadku gdy prawo państwa, z którego ma być przedłożona informacja, o której mowa w pkt. 3 i 4, nie przewiduje jej sporządzenia lub w danym państwie nie prowadzi się rejestru karnego, osoba, z którą ma być nawiązany stosunek pracy lub która ma być dopuszczona do działalności, o której mowa w pkt. 1, składa pracodawcy oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie była

prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwom określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz nie wydano wobec niej innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściła się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi;

- 5) osoba składająca oświadczenie, o którym mowa w pkt. 3 i 4 jest obowiązana do zawarcia w nim klauzuli następującej treści: *„Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia”*. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia;
- 6) informacje oraz oświadczenia, o których mowa w pkt. 1-5, Dyrektor załącza do akt osobowych pracownika albo dokumentacji dotyczącej osoby dopuszczonej do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi;
- 7) wykonanie obowiązków, o których mowa w pkt. 1–5, nie jest wymagane przed dopuszczeniem do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi, członka rodziny małoletniego, lub osoby znanej osobiście rodzicowi małoletniego albo przedstawicielowi ustawowemu małoletniego, gdy jest ona wykonywana w stosunku do małoletniego dziecka, którego rodzic albo przedstawiciel ustawowy są dopuszczającymi do działalności, przez członka rodziny, o którym mowa powyżej, należy rozumieć osobę spokrewnioną albo osobę niespokrewnioną, pozostającą w faktycznym związku oraz wspólnie zamieszkującą i gospodarującą.

8) Dyrektor nie odbiera zaświadczeń od personelu administracyjnego i pracowników obsługi zatrudnianych w Zespole Szkół Budowlanych im. Tadeusza Kościuszki w Brzozowie, z uwagi na to, że zakres ich obowiązków nie jest związany z celami, o którym mowa w pkt. 1 jak również nie wynika z nich konieczność wykonywania ww. czynności na rzecz małoletnich, tym samym nie podlegają one dyspozycji art. 21 u.p.z.p.s.

2. Weryfikacja w Rejestrze Sprawców Przepęstw na Tle Seksualnym oraz Centralnym Rejestrze Orzeczeń Dyscyplinarnych

- a) Dyrektor, na podstawie art. 21 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochrony małoletnich (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1304 ze zm.) - przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi – uzyskuje informacje, czy dane takiej osoby są zamieszczone w **Rejestrze Sprawców Przepęstw na Tle Seksualnym – Rejestr z dostępem ograniczonym** lub w **Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze;**
- b) informacje, o których mowa w pkt.1, Dyrektor utrwała w formie wydruku i załącza do akt osobowych pracownika albo dokumentacji dotyczącej osoby dopuszczonej do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi;
- c) wykonanie obowiązków, o których mowa w pkt. 1, nie jest wymagane przed dopuszczeniem do działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi, członka rodziny małoletniego, lub osoby znanej osobiście rodzicowi małoletniego albo przedstawicielowi ustawowemu małoletniego, gdy jest ona wykonywana w stosunku do małoletniego dziecka, którego rodzic albo przedstawiciel

ustawowy są dopuszczającymi do działalności, przez członka rodziny, o którym mowa powyżej, należy rozumieć osobę spokrewnioną albo osobę niespokrewnioną, pozostającą w faktycznym związku oraz wspólnie zamieszkującą i gospodarującą.

- d) Dyrektorowi na podstawie art. 85x ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (t. j. Dz. U. z 2023 r. poz. 984 ze zm.) w stosunku do osoby ubiegającej się o zatrudnienie na stanowisku nauczyciela oraz nauczycieli zatrudnionych w szkole przysługuje prawo do uzyskania informacji z **Centralnego Rejestru Orzeczeń Dyscyplinarnych** prowadzonego przez Ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania;
- e) Dyrektor Szkoły składa wniosek o udzielenie informacji z rejestru, o którym mowa w pkt. 4 jeżeli:
- a) ustalił za pomocą narzędzia informatycznego udostępnionego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, że numer PESEL nauczyciela lub osoby ubiegającej się o zatrudnienie na stanowisku nauczyciela znajduje się w rejestrze,
 - b) nauczyciel lub osoba ubiegająca się o zatrudnienie na stanowisku nauczyciela nie posiada numeru PESEL.

Rozdział XVI

Monitoring stosowania procedur – standardy ochrony małoletnich oraz zasady ich przeglądu i aktualizacji

§23

1. Przeprowadzanie skutecznego monitoringu w zakresie realizacji procedur związanych ze standardami ochrony małoletnich, ich przeglądu i aktualizacji jest istotnym zadaniem szkoły.
2. Osobą odpowiedzialną za realizację procedury określonej w standardach ochrony małoletnich w szkole jest pedagog szkolny.
3. Dyrektor aktualizuje zakres obowiązków służbowych pracownika, o którym mowa w ust. 1 w obszarze odpowiedzialności za procedurę opisaną w dokumencie „Standardy Ochrony Małoletnich” w szkole.

4. Osoba wskazana w ust. 2 monitoruje realizację przyjętych procedur standardów ochrony małoletnich, proponuje w nich zmiany oraz reaguje na sygnały o ich naruszeniu. Jest odpowiedzialna za prowadzenie Rejestru zgłoszeń zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu małoletnich stanowiącego **załącznik nr 5** do niniejszego dokumentu.
5. Osoba wskazana w ust. 2 przeprowadza wśród personelu, raz na 2 lata, ankietę monitorującą poziom realizacji standardów w Szkole . Ankieta stanowi **załącznik nr 2** do niniejszego dokumentu.
6. Przeprowadzenie ankiety ma na celu zebranie od personelu informacji w zakresie niezbędnym do aktualizacji przyjętych procedur standardów ochrony małoletnich w oparciu o ich stosowanie w praktyce i pojawiające się w związku z tym potrzeby ich uzupełnienia, wprowadzenia zmian, a ponadto wskazanie ewentualnych naruszeń procedur.
7. Osoba wskazana w ust. 2 opracowuje i poddaje szczegółowej analizie wypełnione ankiety. Przygotowuje pisemny raport z przeprowadzonych czynności, który wraz z wnioskami przekazuje dyrektorowi szkoły w terminie 30 dni od dnia wykonania ankiety.
8. Aktualizacja i ocena standardów ochrony małoletnich odbywa się nie rzadziej niż raz na 2 lata i jest realizowana przez osobę wskazaną w ust. 2 oraz dokumentowana za pomocą notatki.

Rozdział XVII

Przepisy końcowe

1. Standardy ochrony małoletnich wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Rozdział XVIII

Wykaz załączników

Załącznik nr 1 –Standardy Ochrony Małoletnich wersja skrócona.

Załącznik nr 2 – Ankieta dotycząca ochrony małoletnich w szkole.

Załącznik nr 3 – Wykaz osób zapoznanych ze standardami ochrony małoletnich.

Załącznik nr 4 - Karta zgłoszenia zdarzenia zagrażającego bezpieczeństwu małoletnich.

Załącznik nr 5 - Rejestr zgłoszeń zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu małoletnich

